

TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARINI MHXS BOYICHA SIFAT NAZORATINI AMALGA OSHIRISH

Qurbonov Shamshod

*O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi Bank Hisobi Auditi va Nazorati
Fakulteti magistranti*

Annotatsiya: Tashkiliy tayyorgarlik bosqichi moliyaviy hisobotlarning sifat nazoratini samarali tashkil etish uchun asosiy poydevor bo'lib, quyidagi qadamlarni o'z ichiga oladi: Mutaxassislar tanlash: Hisobot tayyorlash jarayonida ishtirok etuvchi malakali xodimlar, jumladan, moliyaviy boshqaruv, buxgalteriya va audit bo'limi vakillarini aniqlash. Mas'uliyatlarni taqsimlash: Ishchi guruhning har bir a'zosiga vazifalar va javobgarliklarni taqsimlash. Boshqaruv tizimi yaratish: Guruh faoliyatini nazorat qilish uchun ichki qoidalar va reglament ishlab chiqish. Xodimlarni o'qitish va rivojlantirish Treninglar o'tkazish: MXHS bo'yicha o'quv dasturlari orqali xodimlarni tayyorlash. Bu jarayonda xalqaro standartlarni tushuntirish va amaliy qo'llanmalarga e'tibor qaratish. Tajribani oshirish: Hisobot tahlilida ilg'or xalqaro tajribalar va uslublarni o'rganish uchun tashqi mutaxassislarni jalb qilish. Ichki seminarlar tashkil etish: Xodimlar o'rtasida fikr almashish va yangi yondashuvlarni muhokama qilish.

Kalit so'zlar: "Ipotekabank", "MXHS", "Sanoatqurilishbank", "Turonbank", "Asakabank", "Aloqabank", "Agrobank", iqtisodiyot.

Ichki hujjatlarni tayyorlash

Ichki siyosatni moslashtirish: MXHS talablari asosida bankning moliyaviy hisobotlari uchun qo'llanma va qoidalarini yangilash.

Nazorat mexanizmlarini aniqlash: Moliyaviy ma'lumotlarning sifatini tekshirish uchun aniq tartib-qoidalar joriy etish.

Texnologik resurslarni tayyorlash

Dasturiy ta'minotni joriy qilish: MXHS bo'yicha hisobotlarni avtomatlashtirish uchun mos dasturiy vositalarni joriy etish.

Texnik yordam ko'rsatish: Xodimlar foydalanadigan texnologiyalarni yangilash va ularga texnik ko'mak taqdim etish.

Maqsad Ushbu bosqich moliyaviy hisobotlarni sifatli tayyorlash uchun zarur infratuzilmani yaratish va xodimlarning malakasini oshirishni ta'minlaydi. Bu esa bankning xalqaro standartlarga mos keluvchi faoliyatini tashkil qilishda muhim rol o'ynaydi. Moliyaviy hisobotlarning sifat nazorati jarayoni moliyaviy ma'lumotlarning aniqligini, shaffofligini va Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (MXHS) muvofiqligini ta'minlash uchun zarur. Ushbu jarayon quyidagi asosiy bosqichlardan iborat bo'ladi:

1. Moliyaviy ma'lumotlarni yig'ish va tekshirish

Ma'lumotlarning to'g'riligini baholash: Barcha moliyaviy operatsiyalar haqidagi ma'lumotlar to'plangan va to'liq ekanligi tekshiriladi.

Sizib chiqish va kamchiliklarni aniqlash: Moliyaviy hisobotlarda mavjud kamchiliklar, hisobdagi nomuvofiqliklar yoki noto'g'ri tasniflangan elementlar aniqlanadi.

Huquqiy va ichki me'yorlarga moslikni ko'rib chiqish: Hisobotlarning bank ichki qoidalari va xalqaro standartlarga mosligi baholanadi.

2. Avtomatlashtirilgan nazorat mexanizmlaridan foydalanish

Dasturiy ta'minotdan foydalanish: Maxsus buxgalteriya dasturlari (masalan, SAP, Oracle Financials yoki boshqa moliyaviy boshqaruv tizimlari) orqali hisobotlarni avtomatik tekshirish va tahlil qilish.

Xatolarni aniqlash: Dasturiy vositalar orqali hisobotlardagi xatolar va ma'lumotlar o'rtasidagi nomuvofiqliklar tez aniqlanadi.

3. Ichki auditni amalga oshirish

Tahlil qilish va tasdiqlash: Ichki auditorlar hisobotlarni qayta ko'rib chiqadi, ular to'g'riligini va MXHS talablariga mosligini tasdiqlaydi.

Tavsiyalar ishlab chiqish: Auditorlar hisobot sifatini yaxshilash uchun zarur bo'lgan o'zgarishlarni tavsiya qiladi.

4. Tashqi audit va ekspertiza

Mustaqil auditorlarni jalb qilish: Moliyaviy hisobotlarni tashqi auditorlar tekshiradi va bankning xalqaro standartlarga muvofiqligini tasdiqlovchi sertifikat beradi.

Moliyaviy shaffoflikni oshirish: Hisobotlarning xalqaro talablarga mosligi tasdiqlangan holda bank mijozlari va investorlari orasida ishonch mustahkamlanadi.

5. Doimiy monitoring va takomillashtirish

Hisobot jarayonlarini yangilash: MXHSdagi yangiliklarni kuzatib borish va ularga muvofiq ravishda hisobot jarayonlarini yangilash.

Xodimlarning malakasini oshirish: Har yili xodimlarni yangi standartlar va texnologiyalar bo'yicha qayta tayyorlash. Sifatni yaxshilash uchun fikr almashish: Hisobotlarni tahlil qilish jarayonida xodimlar va auditorlar o'rtasida doimiy muloqot yo'lga qo'yiladi.

Asosiy maqsad

Ushbu jarayon orqali moliyaviy hisobotlarning to'g'riligini, o'z vaqtida tayyorlanishini va xalqaro talablarga mos kelishini ta'minlashga erishiladi. Bu jarayon, ayniqsa, investitsiyalarni jalb qilish va bankning global bozordagi obro'sini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Tahlil va doimiy nazorat bosqichi moliyaviy hisobotlarning sifatini muntazam ravishda kuzatib borish va xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlash uchun zarur. Bu bosqich quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

1. Hisobotlarni tahlil qilish Moliyaviy ko'rsatkichlarni baholash: Bankning asosiy ko'rsatkichlari (daromadlar, xarajatlar, aktivlar va majburiyatlar) dinamikasi va ularning MXHS talablariga muvofiqligini o'rganish. Noto'g'ri ma'lumotlarni aniqlash: Hisobotlardagi muvofiqlik va aniqlikni tekshirish orqali noto'g'ri tasniflangan yoki noto'g'ri hisoblangan ma'lumotlarni aniqlash. Tendensiyalarni tahlil qilish: Hisobot ko'rsatkichlarining o'tgan davrlar bilan taqqoslanishi orqali uzoq muddatli tendensiyalarni aniqlash.

2. Doimiy monitoring tizimini tashkil qilish Ichki monitoring tizimini joriy qilish: Bank ichida moliyaviy hisobotlarning sifatini nazorat qilish uchun avtomatlashtirilgan monitoring vositalaridan foydalanish (masalan, SAP yoki Oracle Financials). Hisobotlarni o'z vaqtida qayta ko'rib chiqish: Har oy yoki chorakda moliyaviy hisobotlarni nazorat qilib, xatolarni bartaraf etish. Tahlil natijalarini rahbariyatga taqdim qilish: Moliyaviy hisobotlar bo'yicha xulosalar rahbariyat va boshqa manfaatdor tomonlarga ma'lum qilinadi.

3. Kamchiliklarni tuzatish va takomillashtirish Audit tavsiyalarini bajarish: Ichki va tashqi auditorlar tomonidan berilgan tavsiyalar asosida hisobot jarayonlarini takomillashtirish. Ichki me'yorlarni qayta ko'rib chiqish: MXHSdagi o'zgarishlar asosida bankning ichki qoidalarini doimiy ravishda yangilab borish.

4. Xodimlarni rivojlantirish Treninglar va qayta tayyorgarlik: Hisobot sifati va xalqaro standartlarga muvofiqligini oshirish uchun xodimlarning malakasini doimiy ravishda oshirish. Tajribani almashish: Xodimlar o'rtasida muvaffaqiyatli amaliyotlar va tajribalar bo'yicha seminarlar tashkil qilish.

5. Tashqi ekspertiza va mustaqil nazorat Tashqi auditorlarni jalb qilish: Har yili yoki chorakda mustaqil auditorlar tomonidan bank moliyaviy hisobotlarini ko'rib chiqish va xalqaro standartlarga muvofiqligini tasdiqlash. Moliyaviy shaffoflikni oshirish: Hisobotlarning tashqi auditorlar tomonidan tasdiqlanganligini ommaga e'lon qilish orqali mijozlar va investorlar ishonchini mustahkamlash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Tijorat banki - Vikipediya https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Tijorat_banki
2. Tijorat banklari - O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining moliyaviy savodxonlik bo'yicha axborot-ta'lim veb-sayti <https://finlit.uz/uz/articles/financial-market/commercial-banks/>
3. Tijorat banklari - O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki <https://cbu.uz/uz/credit-organizations/banks/>
4. Tijorat banklarining bosh ofislari - O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki <https://cbu.uz/uz/credit-organizations/banks/head-offices/>
5. https://books.google.com/books?id=LPqCWBvP3QC&printsec=frontcover&dq=tijorat+banklari&hl=uz&newbks=1&newbks_redir=0&source=gb_mobile_search&sa=X&ved=2ahUKEwibjI6p9c6FAxUaBhAIHYaKDJQQ6AF6BAgMEAM